

Grabowska Monika

doktor, starszy wykładowca

Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Polska

INNOWACYJNOŚĆ W OBSZARACH WIEJSKICH

W aktualnych czasach, dynamicznie zmieniających się zaobserwować można zmiany zachodzące w wielu dziedzinach gospodarki. Nowa sytuacja epidemiologiczna ukazała nam niedoskonałości wielu sektorów gospodarki. Poczynając od luk w systemie zdrowotnościowym, edukacyjnym, legislacyjnym, przepływie wiadomości oraz w szeroko rozumianej gospodarce. Wszystkie sektory boleśnie odczuwają konsekwencje ponad półrocznego zastoju. Konsekwencje są również odczuwane przez konsumentów, którzy zauważyli od razu zmiany cen i wielkości dostaw, w głównej mierze, artykułów spożywczych, a wśród nich rolniczych. Nasuwa się pytanie, jaka przyszłość czeka rolnictwo? Czy obecna forma rolnictwa powinna zostać utrzymana? A przecież już przed pandemią obserwowaliśmy zmiany w rolnictwie (szczególnie w małych gospodarstwach, stawiających bardziej na zdrowie niż na zysk, bądź wśród grup społecznych – miejskich zrzeszających się w kooperatywy i wspólnoty), polegające na powrocie do tradycyjnego gospodarowania i uprawy roli. Oczywiście nie był to powrót do zamierzonych czasów, a jedynie wykorzystanie bardziej naturalnych metod uprawy niż to stosuje tzw. rolnictwo przemysłowe, które funkcjonuje jak przedsiębiorstwo maksymalizujące swój cel, z tą jednak różnicą, że przedmiotem wymiany jest towar specyficzny, bo rolniczy, często łatwopsujący i wymagający specjalnych systemów magazynowania i przechowywania.

Bezapelacyjnie od dłuższego czasu obserwuje się przemiany zachodzące na obszarach wiejskich wywołane przemianami społeczno-gospodarczymi. W jakim kierunku pójdzie ten sektor w XXI wieku? Tego typu przemiany mogą stanowić szansę, jak i zagrożenie dla rozwoju obszarów wiejskich. Który kierunek wybiorą rolnicy i ich klienci? Z uwagi na ważność i znaczenia tego sektora oraz funkcji jaką pełnią w gospodarce obszary wiejskie powinny podążać drogą rozwoju zrównoważonego. Co się z tym wiąże? Tego typu rozwój wymaga znacznie większej innowacyjności, którą można osiągnąć zarówno poprzez generowanie innowacji, jak i ich absorpcję. Pamiętać jednak należy, że innowacje nie są celem działań, a jedynie narzędziem służącym realizacji zasad rozwoju zrównoważonego. Dlatego też istotny jest podział innowacji na innowacje konstruktywne (zgodne z rozwojem zrównoważonym) i destruktywne (niezgodne z rozwojem zrównoważonym).

Tabela 1

Innowacje w rolnictwie

Innowacje	
Konstruktywne	Destruktywne
Przestrzegające zasady zrównoważonego rozwoju = (ZR)	Nieprzestrzegające zasady zrównoważonego rozwoju ≠ (ZR)
Konsumenci i rolnicy wybierają wyższość aspektów społecznych i zdrowotnościowych nad gospodarcze, Stabilny rozwój obszarów wiejskich, nienaruszający sfery ekologicznej	Maksymalizacja zysku, Zwiększenie produktywności pracy, Aspekt gospodarczy ważniejszy od społecznego, Modernizacja obszarów wiejskich w oderwaniu od tradycji i wewnętrznych uwarunkowań
Rolnictwo Wspierane Społecznie (RWS) Kooperatywy spożywcze Oddolne inicjatywy społeczne Agroekologia Suwerenność żywnościowa „Rolnik lokalny”, „Ecopaczki”	Klasyczne rolnictwo przemysłowe Klasyczne rolnictwo masowe

Źródło: opracowanie własne.

Wzorzec rozwoju obszarów wiejskich powinien wywodzić się ze strategii zrównoważonego rozwoju, któremu towarzyszyć mają innowacje, ulepszenia, jak również proces innowacyjny, wspomagający procesy rozwojowe. Zgodnie z tabelą 1 w ramach innowacji konstruktywnych uwzględniono model Rolnictwa

Wspieranego Społecznie (RWS), który przestrzega zasad paradygmatu zrównoważonego rozwoju. Nasuwa się pytanie w jakim stopniu tego typu inicjatywa społeczna przyczyni się do poprawy sytuacji w obecnym okresie kryzysu. Tak zorganizowane społecznie rolnictwo, zgodnie ze swoimi zasadami sprzyja stabilizacji lokalnego rynku produktów żywnościowych oraz wiąże konsumentów bezpośrednio z rolnikami. Ponadto RWS-y za cel stawiają sobie zachowanie i budowanie zrównoważonych lokalnych i terytorialnych systemów żywności łączących producentów i konsumentów oraz zapewnienie zdrowego, pożywnego jedzenia dla wszystkich.

Obecne czasy pokazały nam dużo słabości i luk w globalnym systemie dystrybucji żywności. Społeczności odkrywają, że nie mogą polegać wyłącznie na żywności wymagającej transportu przez granice, nawet z odległych regionów w jednym kraju. Podobnie producenci w dużych gospodarstwach przemysłowych nie mogą polegać na pracy migracyjnej, tak jak robili to w przeszłości. Wiele lokalnych rynków zostało zamkniętych. Zapasy kluczowych artykułów w supermarketach szybko znikają dzięki panicznym zakupom i obawie przed niewiadomą przyszłością. Rolnictwo Wspierane przez Społeczność (RWS) szybko reaguje i skutecznie radzi sobie z kryzysem.

Jesteśmy na krawędzi globalnego kryzysu żywnościowego, nie z powodu braku dostępnej żywności, ale raczej dlatego, że nie można jej zebrać ani przetransportować do konsumentów za pośrednictwem przemysłowego długiego łańcucha żywnościowego. Przyszłość naprawdę polega na budowaniu silniejszych krótkich łańcuchów dostaw żywności, które umożliwiają lokalną suwerenność i identyfikowalność żywności. Zagorzali członkowie tej społeczności potwierdzają, że „im bliżej źródła, tym silniejsze relacje między rolnikiem a obywatelem, tym bezpieczniejsze zapasy żywności”.

RWS-y w wielu krajach wykraczają poza tradycyjną rolę, tworzą nowe platformy internetowe, pomagają lokalnym producentom w bezpośredniej sprzedaży konsumentom. Ich rolą jest przyczynianie się do podejścia opartego na prawach człowieka, które ma na celu utrzymanie producentów i zapewnienie konsumentom stałego dostępu do zdrowej, lokalnej pożywnej żywności. Jest to najbardziej skuteczny sposób, w jaki można przeciwdziałać coraz bardziej represyjnym środkom na rzecz rolnictwa przemysłowego. RWS-y to inne podejście do klienta i wytwórcy, to droga do realizacji przyjaznych systemów żywnościowych przez ludzi i dla ludzi.

Literatura

1. Ciok S. Dobrowolska-Kaniewska H. Polityka innowacyjna państwa a regionalny potencjał innowacyjny. Przykład Dolnego Śląska, Wrocław 2009: Rozprawy Naukowe Instytutu Geografii i Rozwoju Regionalnego Uniwersytetu Wrocławskiego.
2. Doradztwo rolnicze w zarysie, <https://www.gov.pl/web/rolnictwo/doradztwo-rolnicze>
3. Zegar, J.S., Współczesne wyzwania rolnictwa. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 2012, Rolnictwo Wspierane przez Społeczność,
4. <http://ksow.pl/news/entry/6121-rolnictwo-wspierane-przez-spoleczosc.html>.
5. Rolnictwo Wspierane przez Społeczność jest bezpieczną i odporną na kryzys alternatywą dla rolnictwa przemysłowego czasach COVID-19, <https://urgenci.net/>.